

Вакарчук К. В., ОНУ ім. І. І. Мечникова

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА БРАЗИЛІЇ В ПЕРІОД ПРАВЛІННЯ Д. РУССЕФФ

В статті проаналізовано основні засади та принципи зовнішньої політики Бразилії, окреслено її нові вектори розвитку в період правління президента Д. Руссефф. Виділено основні напрями зовнішньої політики на локальному, регіональному та глобальному рівнях. Розглянуто співробітництво з країнами Латинської Америки, США, країнами-учасниками БРІКС, Європейського Союзу.

Прихід до влади у 2010 році нового президента країни Бразилії Д. Руссефф, явилось подією значимою, як в самій країні, так і поза її межами. Адже, прихід до влади нової команди, завжди означає зміну, як внутрішньої політики держави, так і зовнішньої. Не дивлячись на те, що новий президент Бразилії являвся продовжувачем ідей Лулида Сілви, президента Бразилії з 2003 по 2010 роки, все таки, що стосується питань зовнішньої політики Д. Руссефф проявила певну самостійність, та кинула виклик багатьом державам світу, заявляючи про себе як сильного та незалежного гравця на міжнародній арені.

Отже, метою даної статті стане розгляд зовнішньої політики Бразилії з 2010 по 2014 роки. Взагалі, розвиток політичних подій

на Латиноамериканському континенті привертає увагу багатьох науковців та вчених всього світу. Однак, в Україні, майже, відсутні наукові школи латиноамериканістів та дослідників іberoамериканського світу, як наслідок, недостатня кількість літератури з даного питання та брак, саме наукової інформації. В Російській Федерації ситуація краща, дослідженнями країнами Латинської Америки займаються провідні наукові установи, зокрема Інститут Латинської Америки при РАН та різноманітні науково-дослідні організації. Заслужують увагу, роботи таких вчених, як А. Глінкін, З. Івановський Б. Мартинова, Л. Окунева, П. Яковлев та ін.

Останні роки Бразилія позиціонує себе не тільки в ролі регіонального лідера, але гучно заявляє про себе на міжнародній політичній арені. Претендуючи на почесне місце серед провідних країн світу, саме ця держава-гігант потребує більш ґрунтовних досліджень та написання наукових робіт різних науковців та дослідників, що привело б до появи в вітчизняній науці більшої кількості фахівців, які б займалися вивченням цих питань.

Можна виділити декілька напрямків у зовнішній політиці президента країни Д. Руссефф. Перший напрямок – формування регіонального консенсусу по глобальним проблемам на основі створення загального стабільного політичного та економічного простору в Південній Америці. Другий – розвиток відносин з США таким чином, щоб координувати дії щодо вирішення регіональних проблем і уникнути зіткнення інтересів двох найбільших країн Західної півкулі. Третій – участь у багатосторонніх міжнародних організаціях, де Бразилія може відстоювати свої інтереси та інтереси інших зростаючих держав і країн, що розвиваються [4].

Також, можна відмітити, що політика багатополярності, що лягла в основу нової адміністрації Д. Руссефф, стала пошуком нових партнерів в Азіатсько-тихоокеанському регіоні, Європейському Союзі, Африканському континенті, формуючи так звану ось глобального півдня, та окремо можна виділити співпрацю з країнами в рамках міжнародного об'єднання країн групи БРІКС.

Але, першочерговими завданнями нового президента стало продовження процесів інтеграції на латиноамериканському континенті.

Саме Д. Руссефф продовжила раніше розпочаті процеси інтеграції на континенті, і саме утвердження Бразилії в ролі регіонального лідера викликає багато суперечок та дискусій, як серед зарубіжних вчених, так і безпосередньо серед глав держав багатьох латиноамериканських країн. Втім, історично склалося, що роль лідера в регіоні належала тривалий час Аргентині, але поступово, ця країна почала втрачати свої

позиції. Не дивлячись на тривале протиборство Аргентини та Бразилії за вплив в регіоні, сьогодні в сучасних доктринах і концепціях національної безпеки ані Бразилія, ані Аргентина вже не розглядають один одного противниками. Адже економічні показники Бразилії, говорять самі про себе, тому і в рамках МЕРКОСУР, Аргентина поступилася своїм місцем лідера в регіоні, зайнявши другу позицію.

Головною метою і завданням нової адміністрації Бразилії є згуртування південноамериканських держав, поглиблення двосторонніх відносин з сусідніми країнами і формування ефективних регіональних інститутів, здатних підсилити доцентрові тенденції [4]. Бразилія вже давно претендувала на роль регіонального лідера, і вона йде до наміченої мети, заохочуючи створення різних інтеграційних об'єднань, таких як МЕРКОСУР, УНАСУР, Союз південноамериканських націй і т.д. Також, Бразилія намагається займати вагому роль в цих організаціях, тим самим, поступово витісняючи США і ряд латиноамериканських країн.

За останні 15 років, коли Бразилія почала заявляти про себе, як державу, з якою потрібно рахуватися на міжнародній політичній арені, відносини між США та Бразилією склалися по-різному. Щодо відносин з США, то це стратегія так званих глобальних партнерських відносин, започаткованою ще Л. Сілвою стала продовження політики нового президента Д. Руссеффа.

Після обрання президента США Б. Обами, ним було заявлено про переважання відносин з південним сусідом та – про початок нової ери відносин з країнами Латинської Америки. В 2011 році Б. Обама відвідав ряд країн Латинської Америки, у тому числі і Бразилію, на протязі того ж року було підписано ряд угод, проведено ряд діалогів на найвищому рівні, стосовно економічного, стратегічного, енергетичного та глобального партнерства [5]. Президент Бразилії Д. Руссеффа заявляла про підвищення ролі її країни в світовій політиці, підняття престижу на міжнародній арені та впливу на прийняття глобальних рішень. В свою чергу Б. Обама робив ставку на поглиблені та співпраці в економічній галузі.

Зворотній візит був запланований на жовтень 2013 р., тобто президент Бразилії повинна була відвідати США. Однак, стався непередбачуваний в історії відносин цих двох країн прецедент, пов'язаний зі шпіонажем американських спецслужб. Президентом Бразилії Д. Руссеффа було відмовлено в офіційному візиті президенту США Б. Обамі, котрий був запланований на жовтень 2013 року. Саме цей прецедент, з'явився відправною точкою, і ще більше загострив розбіжності з багатьох питань США та Бразилії. Бразилія розглядає даний факт, як загрозу суверенітету своєї держави.

Також Д. Руссефф не підтримала США щодо ведення санкцій проти розробки ядерної програми Ірану, що призвело до погіршення відносин США та Бразилії. Адже, глава Бразилії, заявила, що буде позиціонувати себе на міжнародній арені, як країна, що веде самостійну правозахисну політику.

Однак не дивлячись на все, між двома державами зберігаються динамічні відносини, проте, їм поки не вдається домогтися декларованого стратегічного партнерства. Основні розбіжності і амбіції дають про себе знати в сфері геополітики. Бразилії не вдається домогтися однозначної підтримки з боку США і призначення її кандидатури на місце постійного члена Ради безпеки ООН. У зв'язку з деяким послабленням позицій США Бразилія грає все більш самостійну і активну роль в Західній півкулі, особливо в організаціях, де не представлені Сполучені Штати, в першу чергу, в Союзі південноамериканських націй (УНАСУР), і Співтоваристві країн Латинської Америки і Карибського басейну (CELAC)[1].

Йде також активна співпраця з країнами, що входять до групи БРІКС, в азіатсько-тихоокеанському напрямку Бразилія проводить послідовну політику в економічній сфері, особливо з Китаєм. Бразилія першою серед латиноамериканських держав встановила з Китаєм всеосяжні стратегічні партнерські відносини, при цьому обидві країни розглядають один одного, як важливих партнерів по співпраці та взаємодії по лінії Південь-Південь. Відносини між Китаєм та Бразилією базуються на так званій концепції «win-win», логіка такої концепції припускає збалансованість торгових та економічних обмінів. У квітні 2010 р в бразильській столиці лідери двох країн схвалили план дій на найближчі п'ять років, який передбачав поглиблення співробітництва в сфері торгівлі і енергетики.

В квітні 2011 року Д. Руссефф відвідала Китай, з метою поглиблення зв'язків, потіснивши США та Аргентину, і ставши головним торговим партнером Бразилії.

25 квітня 2014 року глава МЗС КНР відвідав Бразилію, де провів переговори з президентом країни Д. Руссефф і міністром закордонних справ Л. Фігейреду. В ході зустрічі оголошувалося створення форуму «Китай – Спільнота латиноамериканських і карибських держав (CELAC)». Крім того, передбачається, що на бразильському саміті буде створено Банк розвитку БРІКС із статутним капіталом в 50 млрд. доларів. В ході зустрічі обговорювалося питання можливої співпраці в галузі захисту електронних комунікацій Бразилії та Союзу південноамериканських націй (UNASUR) від вторгнення іноземних спецслужб – в першу чергу Агентства національної безпеки США,

оскільки тема гучних викриттів Е. Сноудена досі залишається болючою і резонансною для бразильців. Не зайвим буде підкреслити, що з 2010 р КНР – пріоритетний торговий партнер Бразилії і обидві сторони налаштовані на збільшення товарообігу[5].

Таким чином, шукаючи нових партнерів у інвестиційних та економічних проектах для своєї країни Д. Руссефф віддала перевагу Китаю.

В рамках БРІКС Бразилія тісно співпрацює з Індією, ця країна також являється крупним торговельним партнером Бразилії. Звісно співпраця не така масштабна як з Китаєм, однак з цією країною є багато спільного. Питання подолання бідності, в обох країнах стоїть дуже гостро, співпраця ведеться в науковій, культурній сферах. Вагому роль у розвитку двосторонніх зв'язків відіграють різноманітні спільні проекти, щодо розвитку високих технологій, біо- і нанотехнологій, освоєння космічного простору

Вагому роль у розвитку двосторонніх зв'язків відіграє співпраця в сфері науки, освіти і високих технологій: інформатика, біо- і нанотехнології, освоєння космічного простору. Так, в рамках бразильської урядової програми «Наука без кордонів» спеціально передбачено партнерство з університетами і дослідницькими центрами Індії.

Активна співпраця ведеться і у напрямку Африканських країн, зокрема з ПАР, адже у 2011 році, ця країна вперше стала повноправним учасником організації БРІКС, представляючи Африканський континент. Контакти Бразилії та ПАР помітно охоплюють тільки торгівлю, але й інші сфери міждержавного співробітництва, зокрема інвестиційні проекти, наука і освіта, дипломатичну діяльність. Представники двох країн тісно взаємодіють в ключових багатосторонніх організаціях, і на різних міжнародних діалогових майданчиках, де обговорюються актуальні питання глобального розвитку: перебудова економічного порядку, боротьба з голодом, зміна клімату, подолання наслідків світової фінансової кризи, розширення співробітництва по лінії Південь – Південь. У багатьох випадках делегації Бразилії та Південної Африки виступають з узгоджених позицій, нерідко прагнуть говорити від імені своїх континентів. По суті, Бразилія і Преторія, діючи спільно, претендують на роль виразників інтересів більшості розвиваються латиноамериканських і африканських країн[7].

Що стосується Російської Федерації, то в останні роки відносини між цими країнами розвиваються досить динамічно, ґрунтуються на так званій концепції взаємного доповнення. Адже Бразилія, є крупним поставником своїх товарів та продуктів на ринок Росії, ці країни пов'язують тісні торговельно-економічні відносини. Звісно існують

різноманітні проекти у сфері науки та освіти, культури та спорту, Росія проявляє інтерес до різних розробок Бразилії в енергетиці, оборонні та безпеці.

З 12 по 14 грудня 2012 року відбувся офіційний візит Д. Руссефф в Росію. За підсумками переговорів з президентом В. В. Путіним і прем'єр-міністром Д. А. Медведева були підписані декілька документів під назвою «Подальші кроки з виконання Плану дій стратегічного партнерства між Російською Федерацією та Федеративною Республікою Бразилія», і пакет документів про взаємодію в самих різних сферах – угоду про військове співробітництво; меморандум про взаєморозуміння між міністерством економічного розвитку РФ і міністерствами закордонних справ, науки, технологій та інновацій і зовнішньої торгівлі Бразилії; план проведення політичних консультацій між міністерствами закордонних справ; контракт про основні умови постачання вертольотів Ка-62 і т.д.[2].

Не залишила Д.Руссефф і без уваги країни ЄС, ще у 2007 році Бразилія першою з латиноамериканських країн встановила відносини з Європейським союзом, які трансформувалися згодом у регулярні консультації на вищому рівні з актуальних міжнародних питань. Багато в чому схожі аналогії з Європейським союзом, можна простежити в політичних інтеграційних процесах латиноамериканських країн, на прикладі УНАСУР.

Офіційний візит в Іспанію Д. Руссефф проходив 16-17 листопада 2012 року на базі XXII Іberoамериканського саміту, де проходили переговори, направлені на активізацію економічної співпраці, забезпечення стійкого росту обох країн, покращення міграційної політики та ін.

11-12 грудня відбувся офіційний візит президента Франції Ф. Олланда та Д. Руссефф. Президенти обох країн займають спільну позицію по багатьом ключовим питанням розвитку держави, тому що представляють інтереси соціалістичних партій. Основним напрямком бразильсько-французького співробітництва являється сфера оборони, також були підписані угоди про взаємодію у випадку виникнення надзвичайних ситуацій, декларація про співробітництво у сфері науки, та реалізація спільного проекту по використанню сонячної енергії.

Таким чином, зовнішня політика Бразилії в період правління Д. Руссефф стала більш амбіційною, наступальною і повномасштабною. Руссефф заявила про намір забезпечити собі постійне місце в розширеній Раді Безпеки ООН, розширити права голосу для себе та інших латиноамериканських країн у Світовому банку і Міжнародному валютному фонді. Щодо інших країн сусідів Бразилії, то вона провадить

активну політику втручання. Бразилія позиціонує себе на міжнародній арені, як країна з самостійним зовнішньополітичним курсом, з виробленням і прийняттям важливих політичних рішень, проведення заходів світового масштабу, чемпіонат світу з футболу в 2014 році, Олімпійські ігри в 2016 році, участь у різних самітах тощо.

Сьогодні, Д. Руссефф, активно просуває інтереси Бразилії на глобальному рівні, вступаючи і приймаючи участь у різноманітних міжнародних організаціях, у вирішенні питань світового масштабу часто обирає самостійну позицію. Звісно, Бразилія не явилась виключенням у позиціюванні себе в ролі регіонального лідера на Латиноамериканському континенті, і бере активну участь в інтеграційних процесах в регіоні. Активізувавши, свій політичний та економічний потенціал, Бразилія стала учасником ряду міжнародних самітів, симпозіумів, і об'єднань як регіонального, так і глобального характеру. На регіональному рівні Бразилія одну з головних ролей грає в організації МЕРКОСУР і УНАСУР, південноамериканського економіко-політичного об'єднання, входить до Співтовариства ібероамериканських країн, Організацію Американських держав. На глобальному рівні входить в багатосторонні об'єднання, це «Група Двадцяти», БРІКС, також є членом ООН, СОТ, та ін.

Бібліографічний список:

1. Ивановский З. Бразилия и США: сотрудничество и соперничество. Латиноамериканская панорама [Електронний ресурс] / З. Ивановский. – Режим доступу : <http://www.ilaran.ru/?n=810>
2. Ивановский З. Европейский вектор внешней политики Бразилии. Латиноамериканская панорама [Електронний ресурс] / З. Ивановский. – Режим доступу : <http://www.ilaran.ru/?n=853>
3. Лосев А. Активизация сотрудничества между Латинской Америкой и Китаем. Латиноамериканская панорама [Електронний ресурс] / А. Лосев. – Режим доступу : <http://www.ilaran.ru/?n=937>
4. Шаклеина Т. Современный мировой порядок: на пороге нового этапа развития? Перспективы [Електронний ресурс] / Т. Шаклеина. – Режим доступу : http://perspektivy.info/oikumena/vector/sovremennyj_mirovoj_poradok_na_poroge_novogo_etapa_razvitiya_2013-04-08.htm
5. Яковлев П. Латиноамериканская политика Б. Обамы (по итогам поездки в Бразилию, Чили и Сальвадор). Перспективы [Електронний ресурс] / П. Яковлев. – Режим доступу : http://www.perspektivy.info/book/latinoamerikanskaja_politika_b_obamy_po_itogam_pojezdki_v_braziliju_chili_i_salvador_2011-03-28.htm
6. Яковлев П. Бразилия Дилмы Руссефф: преемственность и перемены в международных делах. Перспективы [Електронний ресурс] /

П. Яковлев. – Режим доступу : http://perspektivy.info/oykumena/amerika/brazilija_dilmy_russeff_prejemstvennost_i_peremeny_v_mezhdunarodnyh_delah_2011-05-19.htm

7. Яковлев П. От БРИК к БРИКС: тенденции двусторонних отношений. Перспективы [Электронный ресурс] // П. Яковлев. – Режим доступу : http://www.perspektivy.info/rus/desk/ot_brik_k_briks_tendencii_dvustoronnih_otnoshenij_2011-11-21.htm

В статье проанализированы основные принципы внешней политики Бразилии, определены новые векторы ее развития в период правления президента Д. Руссефф. Выделены основные направления внешней политики на локальном, региональном и глобальном уровнях. Рассмотрено сотрудничество со странами Латинской Америки, США, странами-участниками БРИКС, Европейского Союза.

The article analyzes the basic principles for the foreign policy of Brazil, determined its new vectors of direction during the reign of President D. Rousseff. The basic directions of foreign policy are selected at the local, regional and global levels. The cooperation is considered with Latin America, United States, participating countries of BRICS, the European Union.